

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Az uniós energiaszigetek összekapcsolása: növekedés, versenyképesség, szolidaritás és fenntarthatóság az EU belső energiapiacán (feltáró vélemény a ciprusi elnökség felkérésére)

(2013/C 44/02)

Előadó: **Pierre-Jean COULON**

2012. július 18-án az Európai Unió ciprusi elnöksége úgy határozott, hogy az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

Az uniós energiaszigetek összekapcsolása: növekedés, versenyképesség, szolidaritás és fenntarthatóság az EU belső energiapiacán (feltáró vélemény a ciprusi elnökség felkérésére).

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció 2012. november 26-án elfogadta véleményét.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2012. december 12–13-án tartott, 485. plenáris ülésén (a december 13-i ülésnapon) 159 szavazattal 5 ellenében, 13 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 A széles értelemben vett „energiasziget-jelleg” hátrányosan hat az érintett európai országokra és régiókra, mind gazdasági, mind pedig társadalmi és környezeti szempontból, mivel az importált fosszilis energiahordozóktól való függés gyakran erős bennük. Ez a szigetjelleg számottevő árkülönbségek kialakulását segíti elő, ami eltéréseket okoz a szolidaritás és a homogén fejlődés szempontjából az európai területek között.

1.2 Az EGSZB helyesli azt az Európai Tanács által 2011 februárjában kitűzött célt, amely szerint fel kell számolni az energetikai elszigeteltség jelenségét. Ehhez főként azokat a kezdeményezéseket támogatja, amelyek lehetővé teszik a tagállamok közötti energetikai összeköttetéseknek a prioritást élvező tengelyek mentén való megerősítését. Az energiaszigetek összekapcsolása harmadik országok hálózataival elsőrendű fontosságú lehet, amikor ez a legmegfelelőbb megoldás energiaellátásuk biztosítására és diverzifikálására.

1.3 Nem minden energetikai elszigeteltséggel sújtott tagállam van azonos helyzetben az energiaellátási és -behozatali lehetőségeket illetően. Az összeköttetések fejlesztésén kívül – ami valamennyi energiasziget és az összes többi uniós tagállam számára is szükséges – a helyi energiaforrások által kínált megoldások hozzáigazítandók az egyes helyzetekhez.

1.4 Különös tekintettel a balti államokra, valamint a közép- és kelet-európai országokra, az EGSZB arra hív fel, hogy igyekezzünk megszüntetni az energiapiacok és az energiaellátás elveinek értelmezésében Oroszország és az EU között fennálló eltéréseket, és ezt rögzítsük a nemzetközi megállapodásokban, amelyek egyike egy, az energiára különös súlyt helyező, új partnerségi és együttműködési megállapodás lehetne. (Vö: az Európai Parlament 2012. szeptember 12-i állásfoglalása a Tanács által az Európai Parlament számára készített, a közös kül- és biztonságpolitikáról szóló éves jelentésről (12562/2011 – 2012/2050(INI)).

1.5 A délkelet-európai Energiaközösséget illetően az EGSZB szükségesnek tartja a külső konzultáció és integráció szempontjainak beépítését, „a szervezett civil társadalom tevékenységének” új dimenziójával együtt.

1.6 Egyes szigetjellegű európai államok és régiók nyilvánvalóan sajátos helyzetben vannak. Geostratégiai helyzeténél fogva a Ciprusi Köztársaság valódi energetikai csomópont lehetne, mind a megújuló energiák, mind pedig a gázszállítás szempontjából. A belső energiatermelésnek általában magán a szigeten kell történnie. Ebből a szempontból a szigetek kiemelt próbaterepként (*test-beds*) működhetnének az új energiatechnológiák tesztelésére és véglegesítésére. A sajátosságait és a szükségleteiket figyelembe vevő értékelési kritériumokat lehetne alkalmazni a fejlesztési és demonstrációs tevékenységek közösségi finanszírozásának megítélésékor. E közös erőfeszítés hozzájárulhatna energetikai hátrányaik leküzdéséhez, amelyek abból erednek, hogy elégtelen az összeköttetésük Európa többi részével.

1.7 Az EGSZB azt ajánlja, hogy egyszerre ösztönözzük az összeköttetések megerősítését, a belső megújuló energiaforrások fejlesztését, valamint az energia felhasználásának hatékonyságára és keresletének optimalizálására irányuló intézkedések kiteljesítését. A fentiekkel kapcsolatos uniós programokra alkalmazott értékelési kritériumoknak figyelembe kellene venniük az energiasziget-jelleg mérséklésére irányuló célkitűzést, elsősorban a közös érdekű, energetikai infrastruktúrára vonatkozó projektek kiválasztásakor.

1.8 Mindenesetre, ha az EU – a tagállamokkal, továbbá az érintett területek iparának és civil társadalmának képviselőivel egyetértésben – nem indít gyorsan kezdeményezéseket az energetikai elszigeteltség fokozatos megszüntetésére, akkor sokkal nehezebbé válik az Európa 2020 stratégia céljainak teljeskörű megvalósítása, valamint az Unió növekedése és versenyképessége érdekében már közösen megtett erőfeszítések eredményeinek maradéktalan felhasználása.

1.9 Az EGSZB úgy véli, hogy ebben az összefüggésben az energiaszegénység többé nem tekinthető tisztán tagállami vagy helyi, kizárólag a szociálpolitika-hoz tartozó problémának. Mivel az energiaszegénység elsődleges okainak egy része túlmutat a nemzeti kereteken, ezért az EGSZB azt szeretné, ha az EU energiapolitikája igyekezne kezelni a fenti jelenséghez hozzájáruló nagy egyensúlyhiányokat. A konkrét politikai intézkedéseket tehát ezentúl annak alapján kellene kiértékelni, hogy várhatóan milyen következményekkel járnak az energiaszegénységet valószínűleg elmélyítő vagy éppen mérséklő tényezőkre.

1.10 Az EGSZB úgy véli, hogy az energiaszigetek költséget jelentenek a közösség számára, aminek a mértékét fel kell mérni. A csökkentésére irányuló megoldásoknak egy globális megközelítés részét kell képezniük: az európai energiapolitikát ki kell teljesíteni, és el kell látni fellépési eszközökkel, amelyek megfelelnek mind a tagállamok függetlensége mértékének, mind pedig az általuk tapasztalt nehézségeknek. Annak érdekében, hogy e jelenség teljes hatása érthető legyen, az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy készítsen részletes tanulmányt az „európai egység hiányából fakadó energiaköltség” tárgyában, amelyet ezeknek az „energiaszigeteknek” a létezése okoz.

1.11 Az EGSZB amellet foglalt állást, hogy átláthatóan, átfogóan és pontosan mérjék fel a fosszilis és a megújuló energiaforrások költségeit (a külsőket is), belevéve a hálózat megerősítéséhez, a tartalékkapacitáshoz és a zöld technológiáknak nyújtandó támogatáshoz kapcsolódó közvetett költségeket is. Ez a felmérés elengedhetetlen ahhoz, hogy a lehető legjobban irányítsák a beruházási és szakpolitikai döntéseket, elsősorban a megújuló energia termelésének bizonyos energiaszigeteken történő nagymértékű fejlesztése érdekében, azzal a céllal, hogy ezt az energiát az Európai Unió tagállamaiba vagy harmadik országokba exportálják.

2. Bevezetés: a szigetjelleg földrajzi és politikai eredetű sokfélesége

2.1 A ciprusi elnökség felkérése további bizonyítéka annak, hogy az energiapolitikát európaivá kell tenni, valamint létre kell hozni az „Európai Energiaközösséget”, ahogyan azt az EGSZB is kéri⁽¹⁾. Ennek ugyanis előfeltétele egy megerősített területi kohézió és az európai területek egységes fejlődésének elképzelése. Az energiaszigetek jobb összeköttetésére vonatkozó uniós célkitűzés így összhangban áll az energia területén megvalósuló együttműködés javítására vonatkozó konkrét iránymutatásokkal, amelyeket „A civil társadalom bevonása a jövőbeli európai energiaközösség kialakításába” c. 2012. januári vélemény⁽²⁾ sürgette.

2.2 A ciprusi elnökség felkérése és az európai szintű viták (lásd elsősorban az Európai Tanács 2011.2.4-i következtetéseinek 5. pontját, EUCO 2/1/11 REV 1.) összefüggésében az energetikai szigetjelleg vagy „energiasziget” fogalom jelen véleményben olyan szigeti vagy szárazföldi területre utal, amely kevés vagy semmilyen belső energiaforrással nem rendelkezik, elégtelen módon kapcsolódik az energiaszállító-hálózatokhoz, és következésképpen gyakran függ külső energiaforrástól vagy -szállítótól. A tagállamok energiamérlegének sokfélesége mögül tehát az világlik ki, hogy számottevő szakadékok húzódnak köztük. Az energiasziget fogalma így egyszerre technikai és (geo)politikai jellegű (függőség egyetlen szállítótól).

2.3 A figyelembe veendő elemek között szerepel nevezetesen az összeköttetések hiánya, a valamely kizárólagos energiaforrástól és/vagy -szállítótól való függés, az energiatermelési helyektől/-szállítási tengelyektől való távolság, a beruházási költségek a piac nagyságával összefüggésben, a tagállami energiapolitikák „súlyos” tendenciái megváltoztatásának a nehézsége, valamint a földrajzi/éghajlati sajátosságok.

2.4 A Eurostat meghatározását alapul véve az Európai Unióban több száz különböző nagyságú és státusú sziget található. Négy tagállamon – Ciprus, az Ír Köztársaság, Málta és az Egyesült Királyság – kívül 286 szigeten több mint 10 millió lakos él Európában: az Északi- és a Balti-tenger, legkülső régiók három tagállamhoz tartozóan (Spanyolország: Kanári-szigetek, Portugália: Madeira és Azori-szigetek, Franciaország: Réunion, Mayotte, Guyane, Martinique, Guadeloupe és Saint-Martin). A tagállamokhoz csatolt különféle szigetekkel és így a legkülső régiókkal e vélemény nem foglalkozik egyedileg.

2.5 Létezik egy alapvetően a XX. század történelméhez kötődő energiasziget-típus. Az ibériai félsziget mindig is „majdnem energiaszigetnek” minősült, a francóista és salazarista rendszerek ugyanis a hálózati politikák túlnyomó részében az önellátást helyezték előtérbe: közlekedés, elsősorban vasúti, és energiahálózat, nagyon kevés külső összeköttetéssel, főként az európai kontinens többi részével Franciaországon keresztül. Az elmúlt húsz év alatt nem sikerült rendezni ezt a helyzetet, a Pireneusokat átszelő hálózatok megerősítésére irányuló különféle projektekkel szembeni számos helyi ellenállás miatt. Ennek a problémának a megoldása folyamatban van, egy új, egyenáramot vezető elektromos összeköttetés nemsokára lehetővé teszi majd a mediterrán régió délnyugati részével való jobb kapcsolatot. A francia-spanyol elektromos összeköttetés (amelynek átbocsátási képessége 2014-ben 1 400 MW-ról 2 800-ra fog nőni) megerősítésén túl mindenképpen szükség lesz a következő években más energiaszállítási tengelyek tervezésére is az ibériai félsziget és az európai kontinens többi része között. Támogatandó az a célkitűzés, mely szerint 2020-ig 4 000 MW-os szállítási kapacitás valósítandó meg, elsősorban egy, az atlanti oldalon kiépítendő, új elektromos összeköttetés

⁽¹⁾ HL C 68., 2012.3.6., 15-20. o.

⁽²⁾ Uo.

révén. E projektnek illeszkednie kell a közös európai érdekű projektek azon listájába, amelyet a transeurópai infrastruktúrális hálózat irányvonalairól szóló rendelet keretében határoznak majd meg.

2.6 A balti államok (Litvánia, Lettország, Észtország) az EU-val szemben szintén energiaszigetek, hálózataik kizárólag korábbi „kizárólagos” partnerüktől, Oroszországtól (és kisebb mértékben: Fehéroroszországtól) függenek. Az európai energetikai integráció szempontjából prioritás jelentkezik itt: paradox ugyanis az a helyzet, hogy a három balti állam a politikai unió integráns részei, anélkül, hogy jelenleg előnyt élveznének az Európán belüli energiaügyi integrációból és szolidaritásból. Hogyan lehetne elfogadni, hogy egy harmadik – egyébként már WTO-tag – országtól függenek, amely nem tartja tiszteletben a hálózathoz való hozzáférésre vonatkozó európai normákat, nem csatlakozott az Energia Chartához és nem részesíti előnyben a közép- és kelet-európai országokkal való összeköttetések megerősítését? Az EGSZB tehát az orosz és az európai energiapiacok közötti egyenlőtlenségek csökkentését sürgeti, valamint egy új, ambiciózus és globális partnerségi és együttműködési megállapodást, amely tartalmazna egy konkrét, az energetikai együttműködésnek szentelt fejezetet. (Vö: az Európai Parlament 2012. szeptember 12-i állásfoglalása a Tanács által az Európai Parlament számára készített, a közös kül- és biztonságpolitikáról szóló éves jelentésről (12562/2011 – 2012/2050 (INI)).

2.7 Európa délkeleti része (a balkáni térség) egy tranzitrégió, és néhány országnak (Horvátország, de hasonlóképpen Szerbia, Montenegró, Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság stb.) az uniós csatlakozás felé vezető úton elért haladása nyomán további előrelépésekre van szüksége a szomszédos uniós tagállamokkal (Románia, Bulgária, Görögország, Szlovénia, Ausztria és nemsokára Horvátország) összefüggésben. Egy energiaközösség létrehozása ebben a régióban a tudatosulás jele, amit bátorítani és gazdagítani kellene, főként a civil szervezetekkel az energiastratégiáról folytatott hatékony és átlátható konzultáció révén.

2.8 Az uniós tagállamok általában nagymértékben függenek egymástól. Közülük egyesek – különösen Közép-Kelet-Európa és azon belül is elsősorban Magyarország – rendkívül nagymértékben függenek a szomszédoktól, bár a szó szoros értelmében nem energiaszigetek. Az EGSZB úgy véli, hogy emiatt elengedhetetlen egy ennek a helyzetnek megfelelő közös energiapolitikát folytatni. Ennek kapcsán szerte az Unióban el kellene gondolkodni azon, hogyan lehetne növelni a közösségen belüli szolidaritást. Ezt a dimenziót egyébként az EUMSZ 194. cikke is rögzíti.

3. Az energiaszigetek csökkentik Európa gazdasági teljesítményét és gátolják társadalmi dimenzióját

3.1 Az energiasziget jelleg igen eltérő körülményeket takar, ezek következményei azonban a helyzettől függetlenül közel azonosak. E szigetjelleg következményei majdnem mindig a következők:

- igen jelentős ellátási bizonytalanság;
- árváltozások, amelyek iránya általában emelkedő, illetve függő viszonyban lévő ipari és kereskedelmi tevékenységek;
- az ezekben az államokban vagy régiókban élő lakosság jelentősebb energiaszegénysége;
- gazdasági versenyképességüket károsan befolyásoló hatás;
- fokozott környezetvédelmi nyomás;
- az Európai Unió és a harmadik országok közötti politikai és gazdasági kapcsolatok bizonytalansága.

3.2 Az energia iránti kereslet az energiaszigeteken éppúgy, mint az EU más részein, jelentős és tovább növekszik. Ilyen körülmények mellett az esetleg kevésbé megbízható – és mindenképpen költségesebb – ellátás következményei erősen visszavetik az energiaszigetek gazdasági versenyképességét. Mivel egyes tevékenységek többé nem lesznek eléggé kifizetődőek, bizonyos iparágak, és rajtuk keresztül munkahelyek kerülhetnek veszélybe.

3.3 Az energia magas ára a háztartások költségvetését is erősen megterheli. Az energiaszegénységet régóta tisztán nemzeti, avagy helyi problémának tekintik, és valóban ezek a szintek felelősek az érintettek megsegítését célzó közvetlen fellépésekért. Az energiaszegénység elsődleges okainak egy része azonban túlmutat a nemzeti kereteken, és az EU energiapolitikájának is hozzá kell járulnia e jelenség visszaszorításához azzal, hogy megcélozza a nagy egyensúlyhiányok kezelését.

3.4 A fosszilis tüzelőanyagoktól, különösen a kőolajtól való erőteljes függés egyébként magas szinten tartja a CO₂-kibocsátást. Tekintettel a környezetvédelmi normákra (az ipari kibocsátásokról szóló irányelvre) és az emberi egészség megőrzésére irányuló általános törekvése, jelentős beruházásokat kell végrehajtani a kibocsátások csökkentése érdekében. Az ezzel kapcsolatos költségeket is be kell építeni az energiaszigetek energiaszámlájába.

3.5 Jobban fel kellene mérni az energiasziget-jelleg következményeit, és pedig mind az érintett területek növekedése, versenyképessége és fenntartható fejlődése, mind pedig az EU többi

részének szolidaritása, kohéziója és az egész EU-t magában foglaló, kiteljesedett és működő energiapiac hiánya miatt „kiesett bevétel” vonatkozásában. Az EGSZB úgy véli, hogy az energiaszigetek költséget jelentenek a közösség számára, aminek mértékét fel kell mérni. Az e költség csökkentésére irányuló megoldásoknak globális megközelítés részét kell képezniük: az európai energiapolitikát ki kell teljesíteni, és el kell látni fellépési eszközökkel, amelyeknek összhangban kell lenniük mind a tagállamok függetlenségének mértékével, mind pedig az általuk tapasztalt nehézségekkel.

3.6 A cél – amellett, hogy kimutassuk a fokozott európai integráció előnyeit – az, hogy előmozdítsuk az ipari fejlődést, és ebből következően a munkahelyteremtést. Az európai ipar versenyképessége számos tényezőtől függ, amelyeket a hatóságok nem, vagy csak kismértékben tudnak befolyásolni. A feladat tehát az, hogy elkerüljük, hogy az energiapolitika (amelynek terén lehetőség és szükség is van az uniós fellépésre) korlátozó tényezővé váljon a növekedés és a munkahelyteremtés számára. Az EGSZB felkéri a tagállamokat és az Európai Bizottságot, hogy ne késlekedjenek többet az energia költségeinek csökkentésére és az ellátásbiztonság fokozására már alkalmasnak talált intézkedések végrehajtásával. Ilyen például az energiával kapcsolatosan nemzeti szinten hozott döntések jobb összehangolása, az infrastruktúrák és hálózatok közös tervezése, a fosszilis tüzelőanyagok európai szintű beszerzőcsoportjainak felállítása, illetve adott esetben európai mandátum biztosítása a külső partnerekkel való tárgyalásra.

4. Mi a megoldás? A megújuló energiák fejlesztése és a hálózati infrastruktúrák megerősítése

4.1 E szakaszban két megoldás tűnik célravezetőnek: egyrészt az energiaszigetek belső energiapiaccal való összeköttetések (infrastruktúrák és piacszervezés) megerősítése a szolidaritás gyakorlatban történő fokozása, valamint az európai hálózat technológiai megszervezésének az EU politikai és jogszabályi célkitűzéseivel történő összehangolása érdekében; másrészt pedig az alternatív energiaforrások népszerűsítése, azaz konkrétan a helyi szintű megújulóenergia-termelés. Mindennek feltétele a potenciál – amennyiben létezik – előtérbe helyezése, valamint olyan intézkedések előterjesztése, amelyek lehetővé teszik annak fenntartható módon történő teljes mértékű kiaknázását. Végezetül az intelligens hálózatoknak az energetikai hatékonyság ösztönzését és a kereslet kezelését célzó alkalmazása szintén segíthet az energiaigény optimalizálásában.

4.2 Az Európai Bizottság már megkezdte az energetikai infrastruktúrák támogatását szolgáló európai politika jelentős reformját, különösen az összeköttetések területén (vö.: európai összekapcsolódási eszköz). Ezt az EGSZB is támogatta⁽³⁾. Ugyanakkor hasznos lehetne, ha még nagyobb lépést tennének az infrastruktúrák közös tervezése irányába, ahogyan azt az EGSZB is felvetette az európai energiaközösségről szóló véleményében⁽⁴⁾. Az elektromosság tekintetében 2002-ben az Európai Tanács célul tűzte ki a tagállamok számára, hogy a telepített

termelési kapacitásuk 10 %-ának megfelelő összeköttetéseket építsenek ki. Néhány európai elektromossági határon még messze vagyunk ettől az aránytól, ezek ugyanis mindig túlterheltek.

4.3 A megújuló energiák tömeges kihasználása az Észak-tengeren, a nap- és szélenergiáé Dél-Európában viszont új, „intelligensebb” infrastruktúrákat tesz majd szükségessé a nagy európai hálózatba történő jobb integrálásuk érdekében. Ez az intelligens hálózatok (*smart grids*) terén történő előrelépés lehetővé teheti a fogyasztás 9 %-os csökkentését 2020-ig, valamint a szén-dioxid-kibocsátás 9–15 %-os csökkentését. Az intelligens hálózatok és a kereslet kezelését célzó intézkedések kifejlesztése a kisebb piacokon könnyebb lehet, és gyorsabban jobb eredményeket hozhat. Az energiahatékonyság fokozására irányuló intézkedésekkel kiegészítve ez jelentős mértékben hozzájárulhat az energiaigény optimalizálásához. A megvalósítandó beruházások – számottevő – mértékét az ezen a téren való fellépés tökéletes irányításával, az energiaszámla összegének áremelkedés melletti csökkenésével, valamint azzal kell szembeállítani, hogy kisebb mértékű beruházásokra lesz szükség a hagyományos termelőkapacitások (az üzemi árak csökkenése) vagy a megújuló energia terén.

4.4 Összességében az ENTSO-E úgy becsüli, hogy a következő tíz évben 52 300 km igen magas feszültségű új vezeték kell építeni Európában, ami mintegy száz kiemelt projekt keretében 104 milliárd eurós globális beruházást igényel. Ennek 80 %-át a megújuló energiák fejlődése teszi szükségessé. Az ezen a területen potenciálal rendelkező energiaszigeteken a méretgazdaságosság miatt még érzékenyebb kérdés a megújuló energiák integrációja, amennyiben a hálózat mérete korlátozott. A megújuló energiával üzemelő ipari létesítmények termelési kapacitása (a decentralizált termeléssel szemben) viszonylag nagy százalékot képviselhet a termelésből vagy fogyasztásból. Ennek hatásai – különösen időszakos jellege – nehezebben kezelhetők.

4.5 Az összeköttetések megerősítése tehát alapvető az ellátásbiztonság fokozásához, illetve annak lehetővé tétele érdekében is, hogy az energiatermelés és -fogyasztás jobban egyensúlyba kerüljön egy a megújuló energiák erőteljes fejlődése következtében kibővült hálózaton. Ugyanez igaz a hagyományos kapacitásokra is, amelyek akkor lépnek be, ha a megújuló energiák termelése leáll vagy érzékelhetően lassul.

4.6 A megújuló energiák fejlesztéséhez megfelelő, rugalmas és alacsony alapterhelés mellett is működőképes tartalékkapacitásra van szükség. A folyékony földgáz (LNG) megoldást jelenthet az egyetlen, magas árt alkalmazó gázbeszállítótól való függés problémájára, miközben a kőolajnál rugalmasabb és olcsóbb megoldást jelent, és lehetővé teszi a megújuló energia fejlesztésének támogatását. Az LNG fejlesztéséhez mindazonáltal jelentős beruházásokra van szükség a kikötői és a tárolókapacitások terén.

⁽³⁾ HL C 143., 2012.5.22., 125–129. o.

⁽⁴⁾ Lásd az 1. oldalon található lábjegyzetet.

4.7 Az EGSZB meg van győződve arról, hogy az európai energiarendszer jövője többek között a jobb összeköttetésektől és a megújuló energiák fejlesztésétől függ, főként az energiaszigetek számára, az ellátásbiztonság javítása érdekében. A fosszilis energiák használata továbbra is túlsúlyban marad, de a megújuló energia termelésének növekedése elengedhetetlenné teszi a hálózat drasztikus megerősítését nemzeti és európai szinten (ld. az EGSZB véleményét a 2050-ig szóló energiaügyi ütemtervről, valamint az úgynevezett „fájdalommentes” forgatókönyvet) ⁽⁵⁾.

4.8 Ezt a szükségletet azonban csak akkor lehet hatékonyan kielégíteni, ha sor kerül a költségek átlátható, átfogó és pontos elemzésére. A fosszilis energiákkal kapcsolatos – köztük a külső – költségeket, valamint a megújuló energiaforrások által okozott többletköltségeket minél objektívebben kell ismerni ahhoz, hogy a lehető legjobban lehessen irányt mutatni a beruházási és a politikai döntések számára. A közvetett költségekről készült tanulmányok nagymértékben ellentmondanak egymásnak, ami miatt ez az igény még sürgetőbb.

4.9 A megújuló energiák kapcsán nemcsak az új termelőkapacitásokba történő beruházások összegét fontos figyelembe venni, hanem a hálózat megerősítésével és az esetleges állami támogatásokkal kapcsolatos költségeket is. Ez utóbbi kapcsán lehet, hogy nagyobb mértékben kell támogatni a nagyobb mértékű energiafüggésben levő területeket, illetve azokat, ahol a megújuló energiákat mindaddig kevésbé fejlesztették. Emellett fontos, hogy a zöld energia termelésének fokozása a hálózat megerősítésének ütemében történjen. Meg kell határozni azt is, hogy mennyi tartalékkapacitásra van szükség minden további megújulóenergia-termelő egységhez. A tartalékot ugyan lehet importálni, ehhez azonban hatékony összeköttetésekre és regionális és európai együttműködésre van szükség. A megújuló energia támogatási rendszerének figyelembe kell vennie ezt a szempontot ahhoz, hogy meghatározza fejlesztésük ideális ütemét, illetve optimalizálja a támogatásnak az adófizetők által viselt költségét.

4.10 Amint mindezeket a költségeket pontosan felmérték, össze kell vetni őket az importált fosszilis energiák költségével, beleértve abba az összes – például politikai és környezeti – költséget is. Ezt mindenképpen meg kell tenni annak érdekében, hogy felbecsüljük a régió versenyképességére kifejtett pozitív vagy negatív hatásokat. Ugyanebbe a kontextusba illeszkedik a megújulóenergia-termelés erőteljes fejlesztése bizonyos energiaszigetek területén, az Európai Unió más államaiba vagy harmadik országokba való exportálás céljából.

4.11 Az EGSZB kívánatosnak tartja, hogy az infrastruktúrák megerősítése során kiemelt helyen szerepeljenek az energiasziget-jelleg által érintett országok és régiók, mivel a főbb tengelyek meghatározása során figyelembe kell venni fokozott függőségüket. Például a balti energiapiacok összekapcsolási terve (*Baltic Energy Market Interconnection Plan*, BEMIP) lefektetheti a régió jobb politikai koordinációjának és energiaszerkezetének

alapjait. Így lehetővé válna az energetikai hálózatok elzártságának megszüntetése, főként Litvániáé, Lettországé és Észtországé.

4.12 A Litvánia és Lettország közötti együttműködés terén nemrég eredményeket könyvelhettek el. Ezen a téren példamutató kezdeményezést indítottak: Litvánia cseppfolyógáz-terminált fog építeni Klaipėdában, amely ellátja majd a lettországi Incukalnsban található tárolót. Litvánia úgy véli, hogy ez a tároló „regionális gáztartalékként” is szolgálhatna. Ezzel összefüggésben az EGSZB utal azon javaslatára, hogy a fosszilis energiahordozókat vonják össze, és csoportosítsák a gázvásárlásokat ⁽⁶⁾. Litvánia, Lettország és Észtország villamosenergia-összeköttetési projekteket dolgoz ki és hajt végre (LitPol Link, Nord-Balt és Estlink 2) más uniós országokkal, különösen Lengyelországgal együttműködve. A három balti ország ugyanakkor az európai energiarendszerbe történő teljes mértékű integrációra törekszik, összehangolva az elektromosenergia-rendszereket a szinkron átviteli módú kontinentális európai elektromos hálózattal (jelenleg megvalósíthatósági tanulmány tárgya). A balti országok ezenkívül közösen dolgozzák ki a visaginaszi atomerőmű-projektet, amely segítene garantálni ezen országok energiabiztonságát, és fontos elem lenne az európai elektromosenergia-rendszer integrációjában.

4.12.1 Ciprus energetikai helyzetének új fejleménye (jelentős gázforrásokat tártak fel a partjai menti tengerben) fontos regionális szereplővé teheti az országot. A megújuló energia előállítására szolgáló eszközök jelentős növekedése, valamint a fentiekben említett projekteken való számottevő közreműködés lehetővé tenné számára, hogy a fokozottabb regionális integráció felé forduló energetikai csomóponttá, valamint az energiaügyi területén a szomszédsági politika szereplőjévé váljon. Az üzemeltetők közelmúltban hozott döntése, amely szerint a jövőben kiaknázzák a ciprusi gázmezőket, várhatóan egyszerre mozdítja elő az európai integrációt és az aktív szomszédsági politikát.

4.13 Emellett a 3. energiacsomag végrehajtásával csökkenteni lehetne az egyedüli szállítótól való függőséget. A piacok regionális szervezésének kérdése szintén fontos: Litvánia és Észtország már részt vesz a „Nord Pool Spot”-ban, a balti és északi államok árampiacán, amelyhez Lettország a következő évben kíván csatlakozni. E példán túl az EGSZB arra bátorítja a balti államokat, hogy keressenek közös megoldásokat szükségleteikre, és dolgozzák ki a regionális energetikai párbeszédet.

4.14 Erősíteni kell az összeköttetéseket az EU szomszédos országaival, amelyek vagy termelhetnek és exportálhatnak energiát az EU-ba, vagy biztosíthatják a más termelési helyekről ide irányuló tranzitot. Ez elsősorban a mediterrán térség körüli energetikai projektekre vonatkozik (mediterrán napenergiaterv, Medgrid, az Unió a földközi-tengeri térségért kezdeményezés energia csomagja, Desertec stb.) – az érintett országok (Ciprus, Málta) vagy régiók (Kréta, Szardínia, Korzika, Szicília, Baleárok stb.) felkérést kapnának, hogy csatlakozzanak ezekhez a projektekhez.

⁽⁵⁾ HL C 229, 2012.7.31., 126–132. o.

⁽⁶⁾ Lásd az 1. oldalon található lábjegyzetet.

4.15 A (délkelet-európai) energiaközösségnek tartalmaznia kell a külső konzultáció és integráció szempontját, valamint „a szervezett civil társadalom e téren történő fellépésének” dimenzióját. Az EGSZB konzultatív vegyes bizottságainak (Macedónia Volt Jugoszláv Köztársasággal, Montenegróval, Horvátországgal), valamint az ezen országokban működő gszt-knek és hasonló intézményeknek is szerephez kell jutniuk.

4.16 Egyébként jobban előtérbe lehetne helyezni a megújuló energiák bemutatását és fejlesztését, különösképpen a 2050-ig szóló energiaügyi ütemtervvel és a megújuló energiák belső piacba történő integrálásáról szóló közleménnyel (COM(2012) 271 final) összefüggésben.

4.17 Az EU-ban és perifériáin közös megoldásokra és javaslatokra van szükség, összefogva:

- a tagállamokat;
- az Európai Bizottságot, amely a viták és megoldási javaslatok megkerülhetetlen koordinátora;
- az energetikai szereplőket, különösképpen a hálózatok (elektromos áram, gáz) területén tevékenykedőket, akik nélkül semmilyen megoldás nem képzelhető el (technikai tudás, pénzügyi erő);
- a területi önkormányzatokat, akik az államok mellett a döntéshozatali hatáskörök birtokosai, és egyre inkább a közlekedési, és főleg az elosztóhálózatok kezelői. A Régiók Bizottsága megkülönböztetett közvetítői szerepet tölthet be;

- a szervezett civil társadalmat és szervezeteit, amelyeket az EGSZB képvisel: fogyasztói szervezetek, szociális partnerek, környezetvédelmi, vagy a szegénység felszámolásáért harcoló szervezetek, a kisebbségek képviselői stb.

4.18 Egyedül az államok közötti és a szolgáltatók közötti megoldások lehetnek életképesek. Az energiapolitika – akár az ellátás, a hálózatépítés, a kutatás és fejlesztés stb. terén – nem lehet néhány olyan tagállam ügye, amelynek lehetősége van arra, hogy önálló energiapolitikával rendelkezzen, hiszen ez komoly következményekkel járna a többi tagállamra. Az energiaszerkezet szorosabb koordinációjára van szükség, például az energiasziget jelensége által érintett államok és régiók között, amelyek energiapolitikája erősen korlátozott. Ily módon ezek az államok és régiók akár irányt is mutathatnak az európai szintű megerősített együttműködés felé, túlmutatva az „energetikai függetlenségre” korlátozódo megfontolásokon.

4.19 E megoldásokat – infrastruktúrák, megújulóenergia-termelés, az energiapolitikára vonatkozó államok és régiók közötti megerősített együttműködés – azonban a civil társadalom nagyobb mértékű bevonásának kell kísérnie, mivel érintettek az energiaszerkezet, a piacszervezés, az árak, a versenyképesség, a környezetvédelem és a társadalmi elfogadottság terén. Az EGSZB e tekintetben emlékeztet az energetikai kérdésekkel kapcsolatos civil társadalmi fórumra vonatkozó javaslatára, amelyet az európai energiaközösséggel kapcsolatos munkája keretében tett ⁽⁷⁾.

Kelt Brüsszelben, 2012. december 13-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Staffan NILSSON

⁽⁷⁾ Lásd az 1. oldalon található lábjegyzetet.

MELLÉKLET

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményéhez

A következő módosító indítványt, amelynél a támogató szavazatok száma az összes leadott szavazat legalább egynegyede volt, a vita során elutasították.

2.5. pont

A következőképpen módosítandó:

Létezik egy olyan alapvetően a XX. század történelméhez kötődő energiasziget-típus, amelyik az összeköttetések kiépítésével kapcsolatos nehézségekkel függ össze. Az ibériai félsziget mindig is „majdnem energiaszigetnek” minősült, a francóista és salazarista rendszerek ugyanis a hálózati politikák túlnyomó részében az önellátást helyezték előtérbe: közlekedés, elsősorban vasúti, és energiahálózat, nagyon kevés külső összeköttetéssel, főként az európai kontinens többi részével Franciaországon keresztül. Az elmúlt húsz év alatt nem sikerült teljesen kiépíteni az összeköttetéseket rendezni ezt a helyzetet, a Pireneusokat átszelő hálózatok megerősítésére irányuló különféle projektekkel szembeni számos helyi ellenállás miatt. Ennek a problémának a megoldása folyamatban van, egy új, egyenáramot vezető elektromos összeköttetés nemsokára lehetővé teszi majd a mediterrán régió délnyugati részével való jobb kapcsolatot. A francia-spanyol elektromos összeköttetés (amelynek átadásai képessége 2014-ben 1 400 MW-ról 2 800-ra fog nőni) megerősítésén túl mindenképpen szükség lesz a következő években más energiaszállítási tengelyek tervezésére is az ibériai félsziget és az európai kontinens többi része között. Támogatandó az a célkitűzés, mely szerint 2020-ig 4 000 MW-os szállítási kapacitás valósítandó meg, elsősorban egy, az atlanti oldalon kiépítendő, új elektromos összeköttetés révén. E projektnek illeszkednie kell a közös európai érdekű projektek azon listájába, amelyet a transzeurópai infrastrukturális hálózat irányvonalairól szóló rendelet keretében határoznak majd meg.

A szavazás eredménye:

Mellette: 60

Ellene: 81

Tartózkodott: 18